DEN ÄLDSTA
borgerliga tidningen
i Sverige
för ESTER och
ESTLANDS-
SVENSKAR
17årgången
i frihetens, rättvisans
och samverkans tjänst

Välis-Eesti

Erapooletu informatsiooni, kultuuriküsimuste ja majanduse ajaleht

LAUPÄEVAL, 28. mail 1960 Nr. 11 (622)

"Turistid" Tallinnast olid enamikus tähtsad parteituusad

Pärast poolteist nädalat kestnud viibimist Rootsis pöördusid teisipäeva hommikul soome laeval "Aallotar" tagasi kodumaa suunas 23 eesti "turisti", kes siin olid täitnud propagandistlikke ülesandeid "suhete arenamise komitee" huvides. Reisi jooksul rad sooritasid ringsõidu ka läbi Göteborgi ja Malmö. Nii Stockholmis kui ka mujal oli neil roi kesti kokkusaamisi isiklike tuttavatega. Samuti toimus "ametlikke" koosviibimist ja koosolel uid.

Kes olid need, keda Tallinn oli Rootsi saatnud, et kõigutada siinsete eestlaste teravat antikommunistlikku hoiakut ja pehmendada neid suhtlema kodumaa orjastajatega? Külaliste nimekirjas torkab kohe silma, et läänemaailma vaatama lubati ainult punase rezhiimi ustavaid teenereid. Reisiseltskonna poliitiline ülemvalvur oli Richard Antons, kes 11. veebruaril pühitses oma 60. sünnipäeva. Ta on küll sündinud Eestis Antsla lähedal, kuid üles kasvanud Venemaal, kus ta 1920. a. astus kommunistiku partei liikmeks. Partei koolitas teda poliitkoolis Leningradis ning saatis hiljem Rostovi mingi instituudi poliitilise kateedri juhatajaks. Sõja ajal oli Antons Eesti Korpuse politruk majori auastmes. Pärast sõda toodi ta Tartu ülikooli kateedrit juhatama, kus ta kä saavutas majandusteaduse kandidaadi kraadi pärast vastava väitekirja esitamist. Temast tehti koguni Põllumajanduse Akadeemia rektor ja viidi hiljem üle Tallinnasse Teaduste Akadeemia majandusinstituudi direktoriks. Antons on partei keskkomitee liige ja praegu tegelikult ministriabi kohal. Antonsi käed on määritud eesti põllumeeste verega sellest ajast, kui ta oli üks juhtivaid eesti põllumajanduse kolhoseerijaid. Teatavasti ei tee nõukogude allikad ka ise saladust sellest, et 1949. a. küüditati Eestist, nii linnast kui maalt, 80.000 inimest Siberisse, et sellega marda vastupanu kolhoosidesse mineku suhtes.

Teine tähtsam parteituus seltskonnas oli Erik Liim, kes on sündinud 1921. a., seega veel mitte neljakümne aastane, kuid juba NKVD erukolonel. Ta oli üks esimesi, kes Rakvere gümnaasiumis 1940. a. läks komnooreks. Aasta hiljem sõjasuvel oli ta hävituspataljoni organiseerija. Venemaalt tuli ta tagasi tehtud mehena ning oli Lihulas sõjakomissar. Sealt viidi ta üle Iotouristi eesti osakonna juhatajaks, kusjuures ta on ka vanem referent Olga Lauristini "sõprusühingus". Liim käitus Rootsis olles väga eneseki dlalt, teades muu hulgas rääkida, et Mikkelsaar Vene saatkonna juurest ära kutsutakse. Teatavasti tabas ka Mikkelsaare eelkäijat Kolki ootamatu kojukutsumise välk, millega langesid tühja kõik ausõnad julgeoleku suhtes, mida Kolk N. Eesti külastamisele ergutamiseks oli jaganud. Kolk oli peale tagasikutsumist üle poole aasta kadunud kusagil Venemaal.

Oluline kuju reisiseltskonnas oli ka juba seitsmekümnele lähenev Johannes Semper, Varese nukuvalitsuse haridusminister, endine esteet ja läänekultuuri austaja. Kuigi ta on kirjutanud N. Eesti hümni sõnad ja ajaloovõltsingu romaanivormis "Punased nelgid", mille pärast üks tuttav talle Tallinnas isegi ägeduses näkku oli sülitanud, olid Semperi asjad vahepeal üsna kehvasti. 1951. a. kirjutas nimelt "Rahva Hääl" Semperi kohta, et on "nõukogude rahva ja kirjanduse õelaim vaenlane". Semper tegi siis mõnda aega vaikselt tõlketööd, sest jäme ots kirjanikkonna intriigides oli teise samasuguse punase ülejooksiku Max Laossoni käes. Et Semperit nüüd lubati raudkardina tagant välja tulla, näitab seda, et ta positsioon on veidi paranenud.

Ekskursiooni kuulusid veel kirjanik Vladimir Beekman oma filmitegelasest naisega. Beekman sai möödunud aasta 3. augustil 30 aastat vanaks ja on parteiliige 1958. a. alates. "Rahva Hääl" ütles 28. jaan. 1959 Beekmani kohta, et ta luule on monotoonee ja mõtteva ie. See aga ei loe, sest kirjanik ise on Riikliku kirjastuse toimetuse juhataja, on liikunud väljaspool N. Eestit ja kirjutanud kapitalistlíku maailma kurjusest.

Jõukas mees seltskonnas oli ka 1906 sündinud Harald Olbrei, vormiliselt "Uus Elu" kolhoosi esimees, "rahupooldaja" ja partei keskkomitee liige, kelle paturegistris seisavad brutaalsused põllumehe likvideerimise ajastust.

(järg lhk. 6)

Kirjas N. Eestist öeldakse: «Ära tule laulupeoks külla»

Kodumaalt saabunud kirjavahetuses, mis juba mitu kuud oli rakendatud laulupeole ja küllakutsumise propaganda teenistusse, on viimastel nädalatel tekkinud teised toonid. Meie kasutada on antud kolm Eestist saabunud kirja, milles hoiatatakse siinviibivad omakseid järgnemast kommunistide kojukutsumise propagandale. Ühes nendest kirjadest antakse väga ettevaatlikus sõnastuses ridade vahelt mõista, et ei maksa arvestada küllakutset, mis oli eelmises kirjas.

Teises kirjas soovitatakse kodumaa asemel külla minna "Leidale", kusjuures teada on, et Leida asub Kanadas.

Kolmandas kirjas kirjutab üks vana isa oma täiskasvanud tüdrule, kes isalt küllamineku suhtes nõu oli küsinud, muu hulgas järgmist:

"Nii väga kui ma sind ka näha tahaks, ütlen sulle, ära tule. Ära võta seda rasket vastutusrikast reisu ette. Ega sul julgust selle jaoks küll ei puudu, aga parem on, jäta see mõte maha. Kole kuum paik on, ei, see ei lähe kuidagi, see annab sulle pärast väga valusasti tunda... Kas meie seal (kirjas on mõeldud laulupeol) üldse kokku saame... nii suures rahvamurrus. Ja jääme sellega rahule, mis ei saa ja ei või olla."

Mitmed eestlased on pöördunud ka Rootsis viibinud Eesti turistide poole selles asjas. Mõnel juhul on neile vastatud, et mis seal ikka, käige ära. Kuid teistel juhtudel on tagasihoidlikus sõnastuses nõu maha laidetud. Juhitakse tähelpanu sellele, et taoline reis, mida Nyman & Schultz üritab korraldada ,teostatakse "nõukogude korra järele." See tähendab, et liikumine reisi jooksul toimub kindlas grupis reisijuhi ja tema kaastööliste valve all. Ka majutamine peab toimuma hotellis, millest ei vabasta ka kõige lähemate omaste olemasolu Tallinnas. Teistesse kohtadesse väljasõit ei ole lubatud, samuti peab külaliste vastuvõtmine toimuma kindlal kellaajal hotelli ruumides.

"Inturisti eesti osakonna direktor Tallinnas on NKVD-erukolonel Erik Liim, kes ka Rootsis viibis. Tema hooleks jääb "laulupiduliste" seltskonna eest "hoolitsemine".

Nyheter på svenska se sista sidan

ILMUS

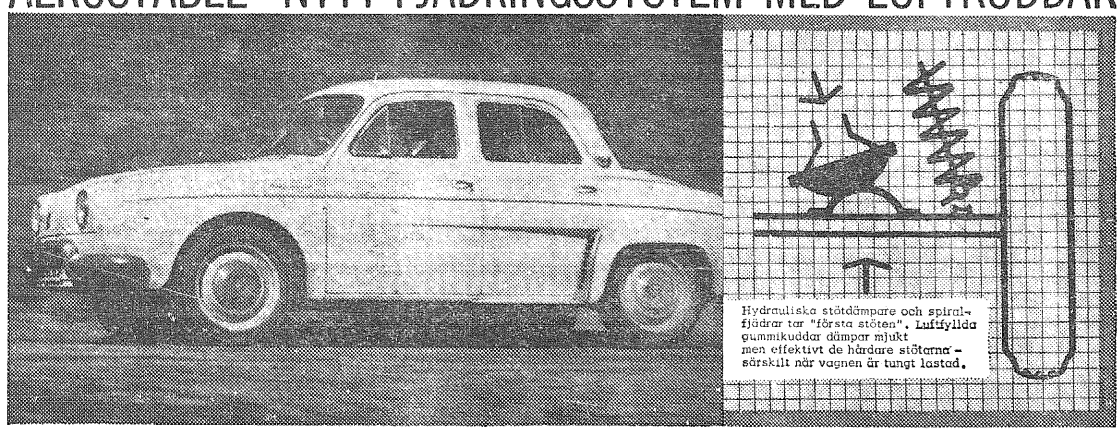
Gert Helbemäe
OHVRILAEV
Romaan

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV

Hind: köit. kr. 17:50, br. kr. 13:— + käibem. Tellijaliikmeile — köit. kr. 12:20, brosh. kr. 8:20 + saatek. + käibem.

EESTI KIRPANIKE KOOPERATIIV,
Fack 1, Lund 3.
Postg. 43 37 71.

AEROSTABLE – NYTT FJÄDRINGSSYSTEM MED LUFTKUDDAR

Hydrauliska stötdämpare och spiralfjädrar tar "första stöten". Luftfyllda gummikuddar dämpar mjukt men effektivt de hårdare stötarna – särskilt när vagnen är tungt lastad.

MED DAUPHINE FÅR NI DESSUTOM:

- 4 dörrar — bakdörrarna barnsäkra
- Gott om plats för 4 personer och rikligt bagageutrymme
- Bilekonomi i särklass — lågt inköpspris, ovanligt låga reservdelspriser och en bensinförbrukning på 0,6 l/mil

Se och provkör
Dauphine och familjesportvagnen Dauphine Cordini

RENAULT
FRANKRIKES STÖRSTA INDUSTRI

SVEAVÄGEN 63, STOCKHOLM (FULLST. RES.DELSLAGER) TEL. 24 29 60
FOLKUNGAGATAN 109, STOCKHOLM TEL. 41 00 27, 44 26 80, 44 26 82
KUNGSGATAN 54, UPPSALA TEL. 228 20

MÅNDAGSÖPPET TILL KL. 20

Pariis ja eestlased

Chrustshov on suurepärane näitleja, ütles, kui ma ei eksi, üks ameeriklane. Pariisis oli selle näitekunsti stahhanovlik demonstratsioon. Kuid ka kõige geniaalsem näitleja võib vahel üle mängida ja siis on tulemus tavaliselt negatiivne. See õnnetus juhtus Chrustchoviga tippkonverentsi proloogis, mis oli lavastatud väljaspool ettenähtud kava. Seekordse dramaatilise ja paatosliku esinemisega tühistas ta mitte ainult kõik lootused, mida maailm oli hakanud panema Chrustshovi enese poolt aastaid propageeritud kooseksistentsile, vaid lõi ka terves maailmas sellise kommunismivastase meeleolu, nagu seda ei ole olnud oktoobrirevolutsiooni järelkuude ajast saadik. Arusaamine, et Chrustshov oli võtnud ette reisi Pariisi kindla otsusega ajada nurja tippkonverents, on suunanud N. Liidu vastu ka nende riikide ja ajalehtede hääled, kes senini sekundeerisid Moskvale Ameerika süüdistamises.

Mis oli siis selle enese ehitatud kooseksistentsihoone rusudeks löömise põhjuseks?

Allakirjutanu on juba varemates ülevaadetes märkinud, et N. Liidu peamine huvi tippkonverentsil oli Berliini küsimuse lahendamise läbisurumine Nõukogude plaani kohaselt, s.t. Euroopa status quo tunnustuse saavutamine lääneriikidelt. Teatud lootusi sammu võrra edasisaamiseks andsid Chrustshovile läbirääkimised Eisenhoweri ja Macmillaniga. Kõvemaks pähkliks oli aga de Gaulle ja me võisime tähelepanna, kuidas Chrustshov eelmisel Prantsusmaa külastamisel pani mängu kõik oma näitlemisvõimed, et maalida prantslastele ette Saksamaad ähvardava ja kardetava sõjatondina. Terve see naeratuste propagandakampaania ei annud aga mingisuguseid tulemusi de Gaulle'i juures. De Gaulle'ilt tuli kindel ei Berliini küsimuses. Veel enamgi, de Gaulle suutis veenda ka Eisenhowerit ja Macmillani, et Berliini küsimuses järeleandmine oleks meeletus.

See oli pöördepunktiks kooseksistentsi sekordses propaganda perioodis. Moskvast juhitavatele gramofonidele pandi jälle peale vanad läänemaailma süüdistuse plaadid. Juba nende plaatide järele võis ennustada, et tippkonverentsil ei saavutata mingisuguseid tulemusi, nagu märkisime ka eelmises numbris. Ameerikba luurelenduri sattumine enamlaste kätte (mil viisil see täpselt toimus, on mõistatuseks veel senini) andis Chrustshovile kätte suurepärase võimaluse tuua välja Nõukogude armastatuim propagandarelv: ähvardamine ja hirmutamine. Pariisis olid kõik senised naeratused seekord kadunud ja käigus oli kõige aja rusikas, mille ähvardust pidi suurendama alaliselt kõrval seisva marssal Malinovski sünge nägu. "Me laseme maha iga lennuki, mis satub üle Nõukogude piiri", "me hävitame baasid riikides, kus maanduvad ameerika luurelennukid", "Ameerika poliitika viib uue maailmasõjani ja siis me alles näitame", "sellest sõjast tuleme välja võitjatena" jne., selles sõjakas stiilis oli see, mida võis kuulda Chrustshovi suust seekord. Ei puudunud muidugi ähvardus Berliiniga. "Leping Ida-Saksamaaga on juba valmis kirjutatud ja mina määran aja, millal see alla kirjutatakse" tähendas Chrustshov, seega muuseas avalikult näidates, kes Ida-Saksamaal peremeheks on.

Et Ameerika luurelennuk oli vaid ettekäände ja mitte konverentsi lõhkiajamise põhjuseks, sai nüüd kõigile selgeks.

Läänemaailmas peeti Chrustshovi robustset esinemist Pariisis tõenduseks pöördest N. Liidu poliitikas, mis olevat peale sunnitud Chrustshovile sõjaväe, partei ja Hiina poolt. Vaevalt võib keegi väljaspoolseisja nende mõju suurust hinnata. Et Hiina rõõmu tunneb, selgub demonstratsioonidest, mis seal on korraldatud Chrustshovi teguviisi ülistamiseks. Ei ole aga ka mingi saladus, et Hiina on kõige aja olnud Chrustshovi kooseksistentsi poliitika vastane ja et N. Liidu ja Hiina vahekorrad on olnud pikemat aega külmetuspunktil. Kuid juba paari järgneva päeva sündmused tõendavad, et Pariisis ei olnud tegemist poliitika muutuse demonstreerimisega, vaid dramaatiliselt lavastatud katsega, viimasel minutil enne konverentsi lüüa kiilu lääneriikide vahele ja sundida neid järeleandmistele.

Oleks võinud arvata, et pärast vihast märatsemist Pariisis ja Ida-Saksamaa lepinguga lehvitamist lendab Chrustshov Berliini lepingut alla kirjutama. Ajakirjanikud tormasidki seda suursündmust pealt vaatama. Ida-Berlin ei olnud aga Chrustshovil jälgegi mässuhoost. Toon oli täiesti muutunud. Ida-Saksamaaga lepingu sõlmimine lükati edasi määramatu aja pääle (oleme korduvalt väitnud, et selle allakirjutamine laseb oodata) ja kooseksistentsiga lubati uuesti alustada pärast Ameerika presidendi valimisi.

Ida-Berliinis peetud kõnede järele võib juba oletada, et Chrustshovi edaspidine propaganda kava näeb ette peamiselt Ameerika presidendi valimiste mõjutamist. Eisenhower jätetakse arvatavasti nüüd juba tahaplaanile, sest kooseksistentsi propaganda edasilükkamisega kuni uue presidendi valimiseni on Eisenhower muutunud isikuks, kellega enam ei tule arvestada. Süüdistuste terav ots suunatakse nüüd Eisenhoweri ümbruskonna ja peamiselt N. Liidule vastuvõtmatute presidendi kandidaatide vastu. Pariisis alustatud külm sõda kestab seega edasi, kuni uus president on valitud.

Kui suurt mõju suudab N. Liit avaldada presidendi valimistele, tuleb ära oodata. Oma esinemisega Pariisis on Chrustshov vähendanud tunduvalt ka neid võimalusi. Kui tippkonverentsi lõhkiajamine oleks tähistanud pööret N. Liidu poliitikas, oleks see olnud kergemini seeditav lääneriikidele. Kui aga nüüd järjest selgemaks saab, et terve krahh Pariisis oli tegelikult tsirkus, peaks see tunduma kõrvalepsuna mitte ainult lääneriikide juhtidele, vaid ka rahvastele.

Ikestatud rahvaste esindajad vabas maailmas võiksid Chrustshovile vaid tänu avaldada. Neile on see tsirkus kasuks tulnud. Meil, eestlastel, seisab ees võitlus Nõukogude propaganda vastu, mis tahab maailmale tõestada Balti riikide vabatahtlikku liitumist N. Liiduga. Soodsamas õhkkonda selleks võitluseks ei oleks meie mõistnud unistadagi.

H. LARETEI.

Högern ja eestlased

Högerpartei organisatoorse juhi Nils Hellströmi sõnavõtt Välis-Eesti eelmises numbris kajastab meile sõbralike rootsi poliitiliste ringkondade seisukohti poliitilise koostöö suhtes eestlastega. Selles on selgesti välja öeldud, et eestlased on teretulnud kaastöölised Rootsi riigipoliitikas ning et nende osavõtt saab toimuda ikkagi vaid nende demokraatlike parteide kaudu, mis on esindatud Rootsi riigipäeval. See tähendab, et osavõtuks rootsi poliitikast ei aita ligemale pooltosinast eesti poliitilisest rühmitusest, mis endid konservatiivsele maailmavaatelisele seisukohale on asetanud. Kuna taolisi rühmitusi on nii mitu, siis on see asjaolu aastate jooksul tekitanud segadust ja valestimõistmisi meisse aktiivselt hästisuhtuvais rootsi ringkondades.

Nils Hellströmi sõnavõtt on selge viide soovist, et parempoolselt mõtlevad eestlased töötaksid högerparteis kaasa selle liikmetena, kusjuures loomulikult ei puudu eesti erisektsioonide moodustamise võimalus. Siis laheneks iseenesest keeruline probleem, millisele eestlaste parempoolsele grupile tuleks högerparteil anda rohkem tuge ja millisele veidi vähem. Ka rahvuspoliitiliste küsimuste suhtes kujuneks eestlaste sõna tugevamaks, kui see sünniks siinse maa normide ja organisatsioonide kaudu. Loomulikult jääks seejuures kõigile vabadus omavaheliselt edasi suhelda nendes poliitilistes gruppides, mis asjaosalistele südamelähedaseks on kujunenud.

Ühe eesti poliitilise rühmituse esimees on avaldanud soovi, et högern nomineeriks teda eelseisvatel riigipäeva valimistel parempoolse saadiku kandidaadina, n.ö. kõigi eestlaste esindajana. Eestlastel ei saa olla loomulikult midagi selle vastu, kui nende esindaja figureerib riigipäeva kandidaatite nimekirjas, kuigi mitte nimekirja eesotsas, kust väljavaateid võiks olla riigipäevaliikme mandaadi saamiseks. Tuleb aga kriitiliselt vaadelda seda olukorda, kus isiklik ambitsioon asjaosalise laseb unustada tõsiasja, et tema seljatag aseisev poliitiline grupp on arvuliselt väike ja väga heterogeenne moodustis, mille maailmavaateline piltki on üsna ebaselge. See ei suuda mingil juhul oma esindajat riigipäeva valimistel kanda kõigi eestlaste saadikuna, kusjuures tekib risk, et hea mõte muutub pahaks naljaks.

Oleks mõeldav, et kõik eesti parempoolsed rühmitused endi hulgast tõepoolest nomineeriksid ühe kandidaadi riigipäevale. Kuid küsimus on, kas nad on suutelised liituma vastavaks konverentsiks. Seepärast on vist küll kõige lihtsam ja selgem, kui eesti parempoolsed oma osavõttu Rootsi riigipoliitikast demonstreeriksid högerpartei liikmetena. See ei asetaks meie poliitilisi sõpru piinlikkude situatsioonide ette ja väldiks võimalused bluffimiseks ning tühjade kottide püstiajamiseks.

Välis-Eesti

Ajaleht eestlastele ja eestirootslastele
Vastutav väljaandja (Ansvarig utgivare)
Per Wieselgren
Peatoimetus:
H. Kauri, H. Laretei, V. Saarsen, V. Uibopuu, L. Urm.
Toimetus:
H. Ester, M. Kuldkepp, V. Pekomäe, E. Pärli, V. Ugandi, M. Üürike.
Toimetuse ja talituse aadress:
Box 2171, Stockholm 2.
Asukoht: Lilla Nygatan 8, Sthlm.
Tel. 11 50 31.
Postgirokonto: 50 27 55,
Estniskt Tidningsförlag, ak. för.

Üksiknumbri hind 90 ööri. Tellimishinnad: Rootsis ja muudes Skandinaavia riikides: 3 kuud kr. 6:–, 6 kuud kr. 11:–, 12 kuud kr. 20:–. Mujal välismail: 3 kuud kr. 8:–, 6 kuud kr. 15:–, 12 kuud kr. 28:–.

Kuulutused: ärikuulutused 60 ööri mm, muud 40 ööri mm, Tekstis ja esiküljel 50 % kallim.

Aadressi muutmine 40 ööri.

Linkoln Blooms Boktryckeri AB
Stockholm 1960

Ed. Tubin Ameerikas

Ameerikas nädalavahetusel toimunud II Eesti Päevade puhul kutsuti New-Yorki külalisdirigendina helilooja E. Tubin. Ta saabus leonukil kohale möödunud kolmapäeval. Pühapäeval toimus erikontsert Ed. Tubina austamiseks, kus solistina kaastegev oli peale kohalike jõudude ka Els Vaarman, kes juba mõnda aega on esinemisreisil Ameerikas.

Eesti Päevad New-Yorgis on oma mõõtmetelt ja pidustuste ulatuslikkuselt vastavad esimesele eesti laulupeole Rootsis 1948. Peokülalisi ja tegelasi saabus kohale kõikjalt üle Põhja-Ameerika mandri ja pidustuste läbiviimine teostati koostöös Kanada eestlastega.

Üks portree sõnas:

Gentleman kommandosillal

Mees, kellest seekord on juttu, vaatas kord kaugeid laevasuitse Kübassaare nurga taha kadumas ja tema teekond kehvast saaretalust merekooli ei olnud päris lihtne. Kuid tõsiasi on ka, et kapten Vassili Nairis juhtis kord "Eestiranda", sini-must-valge lipu all sõitnud suurimat aurikut ja viis sellega Eesti lipu esimest korda läbi Panama kanali. Laevu on ta jalge alt merepõhja läinud vist arvult kolm, mis mõnevõrra markeerib kuuekümneseks saanud meresõitja elutee keerdkäike.

Vassili Nairis on kolm aastat Islandi juures eesti rahvale heeringaid püüdnud, Hispaaniast soolaimporti korraldanud, Soome lahel suurte kaubandusliikkude tehingute järele valvanud ja teinud muid asju. Kuid kindlasti tundis ta end kõige paremini siis, kui ta oli reisilaeva kapteniks. "Ruhnu", mis pidas ühendust Visby ja Kopenhaageni liinil, kuulus tema juhtimise alla ja selle söögisaalis võisid esile pääseda need talendid, mis laevajuht omas peale navigeerimisoskuse.

Kapten Nairis on nimelt ka artist ja näitleja. Tema laevade salongides on maailma probleemide suhtes valgustust saanud loenedamatud lootsid, tollimehed, shipshandlerid ja muud tegelased, kes pardal viibisid. Nairisel on võimalik tassi kohvi või klaasi viski juures arendada igasuguseid teooriaid, sest ta klaarib end kaheksas keeles. Võibolla ei ole need keeled just grammatikalisit laitmatud, kuid jutt esitatakse sellise hoo, ponduse ja väärikusega, et keegi paari väikest viga tähelegi ei pane.

Kord tuli Nairise jutule üks inglane, kes hakkas selgeks tegema, et inglise keel on ilus ja vokaalirikas. "Kuidas nõnda," küsis kapten Nairis. "Teil on sõnu, kus kaheksast tähest seitse on konsonandid. See on hullem kui poola keel. Võtke sõna "strength" ja lugege õra, mitu vokaali seal on. Üksainus. Ja te tulete ütlema, et inglise keel on kõlarikas."

See on väike näide kapten Nairise ideedest keeleteadlasena. Kuid te võib ka arendada teooriaid välispoliitikast. Darwini õpetusest, maalikunstist ja paljudest muudest asjadest, mis on omapärased ja huvitavad. Need on välja mõeldud üksildastel vahitundidel käsklussillal, tähtede all seistes ja binokliga pimedas märguboid otsides. Kieli kanali lootsidel ja mitme sadama ametmeestel tohiksid need enamvähem pähe jäämud olla, sest kapten Nairis teab, et kordamine on iga rahvavalgustamise alus.

"A gentlemon of many habits" — gentleman mitmesuguste harjumustega, see on kapten Nairise lemmiklause ja sobib eriti hästi ta enda kohta. Sest Nairis tõepoolest ongi gentleman koos sellekohaste harjumustega. Ta on Muhumaa mees, kes oma käsi esimest korda valgest portselanist kausis pesi siis, kui ta juba oli noor tüürimees Vene tsaari kaubalaevastikus "Dobrovolnõj Flot". Kuid tema kombed ja elustiil on pärit nagu lordide kojast. Seepärast vist ongi Nairis nii populaarne igasuguste inimeste hulgas, kellel temaga ja merega tegemist olnud. Laevakapten peab olema ka psühholoog ja pedagoog, ning mõlemal kunsti Nairis tunneb. Isegi paadunud sadamajätkast oskab ta jagu saada ning maksma panna kapteni autoriteedi. Aga samal ajal võib ta daamidele olla vaimukas kavaler ning frakk kapten Nairise seljas ei mõju sugugi võõrana, nii samuti kui valge troopikamunder nelja kuldpaelaga varukal. Ta on esindusmees ja oskab esineda Hoiak rühikas ja kindel, hääl mehine ja kare, silmanurgas inimsõbralik naeratuskurd, nii tuntakse teda mitmel pool ja mitmel maal.

Esimesel momendil veidi karedavõitu näiva välimuse taga on kapten Nairisel ka hea ja helde süda. Oma kodu ja perekonna poole vaatab ta meremehele omase hardumusega ning tunneb rõõmu, et mõlemast pojast on saanud akadeemilised mehed.

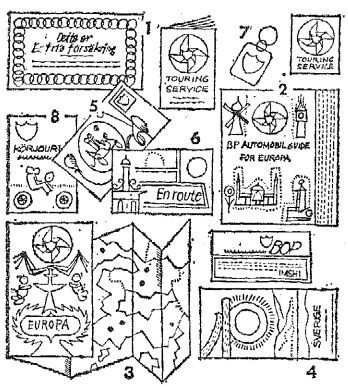
Tema inimlike omadust hulka kuulub ka eestlastele sageli mitte nii omane võime — pidada distansi. Joviaalset õlalepatsutamist kapten Nairis ei salli ega harrasta ja indiviidi suveräänsuse respekteerimine on ta põhimõte. Pikkade aastakümnete jooksul on ta juhtinud paljusid laevu. Põgenikuna Rootsis läks ta esimest korda jälle merele väikse mootorpurjekaga, mille lastiks olid kapsad ja kartulid. Nüüd on Nairis käskija kahe propelleriga mootorlaevas, mis varustatud navigeerimisvahendite alal tehnika viimase sõnaga. See näitab, et elu ei ole mitte seisma jäänud. Kapten Nairise elusaatuse puhul aga ei jatku kirjeldamiseks mõnest ajaleheveerust, sellest tuleks kirjutada raamat või koguni mitu.

Vello Pekomäe.

Semester-
resan
börjar
hos BP

Hela Europa för 9:50
OCH FRI FÖRSÄKRING *

Kör in till närmaste BP-station och köp *BP Europanyckel* – nyckeln till en lyckad semester. Med BP Europanyckel blir det lättare och roligare att planera semesterresan och väl ute på färden har Ni ovärderlig nytta av Er Europanyckel.

Se här vad BP Europanyckel ger Er för bara 9:50

❶ Fri försäkring* ❷ Resehandbok för Europa – över 330 sidor turistinformation om Europas länder ❸ Stor Europakarta i 5 färger ❹ Sverigekarta med praktisk bilvikning ❺ Parlör på 12 språk för motorförare ❻ Häfte med presentkuponger som berättigar till specialkartor, lokala turistinformationer och en liten trevlig souvenir i varje land Ni besöker ❼ BP nyckelring ❽ Körjournal – och allt förpackat i en praktisk portfölj där Ni kan förvara alla Edra bilhandlingar.

Kör in till BP och försäkra Er om en lyckad semester

*En reseolycksfallsförsäkring, som gäller under 30 dagars utlandsvistelse i Europa. Vid olycksfall och akut sjukdom, t.ex. blindtarmsinflammation, får Ni ersättning för läkekostnaderna utomlands med upp till 5.000:- kronor.

BP
TOURING SERVICE

Turistid Tallinnast

on nüüd oma töö teinud ja koju tagasi pöördunud. Nad on võtnud siin arvukalt kontakte ja meie inimestega kokku puutunud. Tulemused on muidugi väga mitmesugused, olenevalt kes kellega kokku sai. Kuj aga vaadelda reisiseltskonna isiklikku koossèisu, siis torkab silma kõrgete parteitegelaste suur arv. Tavalisi töölisi ei ole üldse välja lastud, sest ka lüpsjad ja üks metallitööline on tegelikult propagandakujud — "stahhaanovlased", kelle ülesanded hoopis teised, kui seda elukutset harrastada, mille nime all neid esitletakse. Nad on kas ülemnõukogu saadikud, tähtsate ordenite ja autasude omanikud või parteitegelased otse selle organisatsioonis.

Kaheldamatult ahmisid kõik "turistid" vaba maailma muljeid ja õhku, sest ka parteituusadel pole raudkardina tagant väljapääs lihtne. Kuid nad ahmisid kaasa ka hulk informatsi siinsete eestlaste elust, mida varem või hiljem pagulaste vastu hakatakse ära kasutama. Nad uuendasid ühendusi oma siinsete tööriistadega kes ühel või teisel põhjusel on muutunud kaasaaitajaiks kommunistidele. Lootes inimlikule unustamisvõimele, püüti selle delegatsiooni saatmisega Rootsi anda tugevat hoopi pagulaste hoiakule, kuna staabid Tallinnas ei ole rahul seltsimees Mikkelsaare ja ta abiliste pingutustega pagulaste meele pööramisel, nii et Mikkelsaart ähvardavat ärakutsumine, nagu tema eelkäijaidki.

Samal päeval, kui "turistid" lahkusid, avati Stockholmis ikestatud rahvaste protestimiitus "Miks me põgenesime". Seda näitust on kasulik külastada neil, kellele veel peaks tundma meelitavana reis punasele laulupeole Tallinnas.

EESTI MEESKOORI külaskäigu puhul Soome palutakse meid lahkesti teatada, et loorberipärja üleandjaks Eesti Meeskoorile polnud mitte Kansalliskuoro, vaid meeskoor Laulu-Miehet. Pärja üleandmist toimetas vana Eesti sõber mag. Eino Parikka, kes pöördus laulumeeste poole sütitava sõnavõtuga.

"Turistide lahkumisõhtu"

Vene saatkonna propagandaosakonnas Katarinavägenil toimus esmaspäeva õhtul kutsutud külalistele "lahkumisõhtu", millest võttis osa umbes nelikümmend inimest, peamiselt need, kes siia "Tallinna delegatsiooniga" on tegelenud. Esimene sõnavõtja oli Erik Liim, kes võrdlemisi ettevaatlikus sõnastuses püüdis kiita korda kodumaal ja teha propagandat sinnasõiduks. Järgmisena esines lauludega Georg Ots ja Artur Rinne. Eriti viimasele said osaks tugevad aplausid. Joh. Kotkas kõneles oma spordikarjäärist ja Johannes Semper jutustas, et ta Rootsis viibides on siinsete kirjanikega kokku puutunud ning juttu ajanud. "Intourist" Tallinna osakonna juhataja Erik Liiv mpüüdis väita, nagu oleks "laulupeole sõiduks" Rootsis registreerunud mõnikümmend soovijat.

Eestlasi oli näha ka pühapäeva õhtul ootsi-N. Liidu sõprusühingu koosviibimisel, mis toimus koos õhtusöögiga. Seal oli agaraks sõprusearendajaks kommunistliku rezhiimiga see eesti daam, kelle nimi on Landelius ja kes mõni aeg Tallinna raadios esines kiidukõnega kommunistlikule korrale.

Toetagem suvikodusid

Eesti Abi Keskus on pöördunud ülekutsega kaasmaalaste poole, et nad jõukohase majandusliku panusega toetaksid eesti laste suvikodusid, mis seisavad Suvikodude Kuratooriumi hoole all. Majanduslikku toetust on tarvis remontideks ja muudeks kuludeks, mis ühenduses suvikodude standardi ja elamistingimuste parandamisega. Ülekutsele on alla kirjutanud E. Heinsoo, H. Jänes, Th. Künnapas, H. Kirikmäe, J. Maraud, J. O. Lauri, M. Kleitsman, V. Ermus, S. Kandre ja A. Lüüs.

Kungla suvikodu juhatajaks on tänavu Ljusdali ühisreaalkooli õpetaja dr. phil. August Sikk ja Ojamaa suvikodus Gotlandil Henno Kirikmäe. Suvikodude teises vahetuses, mis algab 13. juunil ,on veel lastele vabu kohti.

20 aastat tagasi:

Vene tanktid tapavad Eesti vabaduse

Kol. Villem Saarsen

Kui 7. detsembril 1939. a. Kremlis kindral Laidonerile Stalini, Molotovi ja Voroshilovi suust kinnitati Eesti Vabariigi iseseisvuse puutumatus ja Nõukogude Liidu täielik rahulolu Eestiga sõlmitud abistamispaktiga, siis osutusid need kinnitused kuus kuud hiljem jämedaks valeks.

17. juunil 1940. a. Eesti Valitsusele antud ultimaatumi süüdistused salalepingute sõlmimises olid sama vähe väärt kui vene põhjendused Talvesõja kallaletungiks Soomele, kus Moskva välja mõtles kahurilasud Mainila küla kohale, millega kümmekond punasõdurit olevat saanud surma ja haavata. Kasutades Poola ja Soome sõjapolitilist eraldumist pärast neile õnnetut sõda Saksa ja Venega, leidis Stalin sobiva aja tulnud kallaletungiks Balti riikidele. 18. juunil, punaarmee Eestisse sissemarssimise päeval, soovib Leningradi sõjaväeringkonna ülem Meretskov kokkusaamist ülemjuhatajaga Narvas. Ta käitus seal meie kindraliga nagu praegune punadiktaator seda tegi neil päevil läänemaade juhtidega Pariisis. Üleolevalt ja toorelt esitab ta oma diktaadi eesti väeosade asukohtade ülevõtmise ja Kaitseliidu kohese likvideerimise nõudmisega. Kõikidesse meie garnisonidesse tulevad punaarmee üksused, võttes endale ruumid, laod ja muu vara, mida ei jõuta 24 tunniga ära viia.

Edaspidi nägime, millise viha ja halastamatusega jälitati ja hävitati neid eesti mehi ja naisi, kes oma vabatahtliku tööga Kaitseliidus ja Naiskodukaitses rahuajal tugevndasid meie riigikaitset.

19. juunil ilmus Meretskov Tallinna. Tsaariarmee ebaintelligentne allohvitser — tahab ta siin näidata oma jõhkrust ja käitub nagu võidetud vaenlase maal. Tema seekordne tulek oli seoses viimaste korralduste ja käskudega eelseisvaks riigipöördeks.

20. juuni õhtul kaks vene aurikut jäävad ankrusse Tallinna sadamasse. Järelepärimistele Nõukogude saatkonnast nende tuleku põhjustest vastatakse, nad viivad eheitustöölisi Paldiskisse, mis oli antud venelastele rendile.

Öö jooksul tulid need Paldiski töölised maale ja valgusid väikestes salkades linna, sadama ja Kadrioru ümbrusse. Järgmisel päeval veendusime kui raske oleks ilma selle varuta olnud nõukogude meestel kujundada "eesti töörahva ülestõusu."

Sõjavägede staabis omasime hea ülevaate kuidas meie töölised suuremates tehastes ja ettevõtetes keeldusid tänavale minemast. Juba mitmel päeval, eriti reede hommikul, ässitasid tundmata isikud vabrikutes töö seisma jätmist ja kogunemist Vabadusväljakule.

Nõnda olid kõik Moskva ettevalmistused riigipöördeks reedeks, 21. juuniks lõpetatud ning alatu mäng vägivalla kasutamisega võis alata. Hommikul jõudis oma soomusrongil Tallinna Leningradi oblasti kommunistliku partei sekretär ja Stalini usaldusmees Andrei Zhdanov, kelle ülesandeks oli juhtida "ülestõusu" ja ametisse seada kommunistlik valitsus. Temale võrdseid ülesandeid täitsid Riias Wyshinski ja Kaunases Dekanozov.

Zhdanov asus elama nõukogude saatkonda Pikal tänaval. Kogu ümbrus võeti vene soomusmasinate poolt tugeva valve alla. Ametnikele ja töölistele muutus võimatuks oma töökohtadele pääsemine. Oli vaja sõjavägede staabi teravat protesti liikluse vabastamiseks selles ümbruses. Vene soomusmasinaid nähti liikumas mitmes teises paigas, sadama ja Kadrioru ümbruses, Tartu, Narva ja Paldiski maanteedel.

Avamänguna riigipöördele lavastatakse kõigeesmalt "töötava rahva" kokkutulek Vabadusväljakul, mis toimus kella 10 paiku. Siin nõutakse venesõbraliku valitsuse loomist, poliitiliste vangide vabastamist ja muudki, mida oli me aastaid kuulnud Moskva suurtel miitingutel. Rahvas kõnniteedel ja Jaani kiriku puude varjus suhtes platsil räuskajatesse suure rahuga, teades, kust need "eesti töötava rahva" tuuled puhusid. Edasi oli kavakohaselt käik N. Liidu saatkonna juurde Pikal tänaval. Seal hõiskas Zhdanov hüsteerilise karjumisega oma õnnitlusi "eesti töörahva võidu" puhul, kelle esindajaiks palkonil seisid Säre, Lauristin ja politruk Keerdo eesti kindrali vormis.

Saatkonna ees rebiti puruks eesti sini-must-valge lipp. Meie seaduslikule valitsusele "maha" karjumiseks marsiti Toompeale. Ikka vene soomusmasinate kaitsel, kes esimestena mäest üles sõitsid, ähvardavalt pöörates kuulipildujate torne Lossi palkonile tulnud peaministrile ei antud võimalust midagi ütelda ja ta pöördus tagasi siseruumi. Suurem grupp inimesi Katedraali ees nakkas hümni laulma, riskides silmnähtavalt elu: valang kuulipildujatest ja lauljate suu oleks vaikinud igaveseks. Et Vabadusväljakul oli nõutud poliitiliste vangide vabastamist, siis mindi rüüd seda Pataresi vanglas teostama. Möödumisel sõjavägede staabist lugesime rongikäigust osavõtjate arvu ligemale kahele tuhandele. Oli paljasjalgseid, särgiga pükstel, Peipsiäärseid habemikke ning kuuldus venekeelset küsimisi: "a teper kudõ? (nüüd kuhu?).

Siseminister oli vangla direktorile juba teinud korralduse paarkümmend salakuulamise pärast Nõukogude Liidu kasuks eeluurimisel istuvat venelast lahti lasta. Need Kremli huvides kannatanud viidi kohe Kuld Lõvi restorani keha kinnitama. Kõrgpunkti demonstrantide päevakavas moodustas käik Kadriorgu, presidendi asukohta. Siin ilmnes juba väga selgelt kahe maailma eripale: kuni nõukogude sulased ja neile kaasaaitajad auväärsel presidendil ei lasknud midagi ütelda ja oma kisaga K. Pätsi sundisid lossi palkonilt ära minema, laulsid kaugemal pargis eesti mehed ja naised suure hardumusega meie riigihümni. Neid ei heidutanud vene relvade nii hädaohtlik lähidus.

Vahepeal oli Zhdanov Vene saatkonnas varakult valmis seadnud uue valitsuse nimekirja, mille ametisse kinnitamist, sõite tehes soomusmasinas. Muide, see arg mehike oli Nõukogude kindral-polkovnik.

Staabis teadsime presidendi kõnelustest ülemjuhatajaga, et K. Päts alul ei nõustunud andma oma allkirja Zhdanovi koostatud valitsuse kinnitamiseks, siis on viimane seletanud, et see niikuinii asub riigi juhtimisele. Ülemjuhataja nõudis iga hinna eest verevalamise ärahoidmist ja võimu tänavale mittelaskmist. Ta nägi selles kirjeldamata ohtu kogu rahvale. Mõlemad juhud võinuks Moskvale anda hea juhuse meie rahva massiliseks hävitamiseks ja see võimalus oli kindral Laidonerile kõikidest teistest hirmsaim. Õhtupoole asus uus valitsus tegutsema. Prof. Uluots küsis Vareselt asjaajamise üleandmise aja kohta kokkulepet, kuid viimane vastas, et midagi pole üleanda ega vastu võtta, kõik juba otsustatud.

Seisukord linnas muutas ärevamaks. Paldiski "töölised" ja nendega seltsinud pärismaalased kommunistid olid saanud vaevatasu ja see tõstis tahet käredamaks tegutsemiseks. Siin ja seal võis viinastanud salgakesi ringi hulkuvat, kes asusid "ülevõtmisele."

Soomusmasinate kaitsel tungiti asutustesse ja nõuti "üleandmist" töörahva valdusse. Paarisaja pealine jõuk kahe soomusmasinaga ilmus Pagari tänavale, nõudes sisselaskmist Sõjaministeeriumi hoonesse. Neile vastati, et antakse tuld, kui nad teevad katset asuda terasuste lõhkumisele. Hoiatati ka Vene sõjaväelist esindajat, kes soovis tulla staapi kokkusaamisele 2. osakonna ülemaga, juhuks, kui tema sissetulekut kasutakse rünnakuks. Polkovnik Cukanov jäi tulemata. Tõsisem juhus leidis aset Raua tänava koolimaja ees, kus asus oma kasarmuteset välja tõstetud Sidepataljon. Ühe soomusmasina kaitsel nõudis rühm panuväelasi pataljonilt relvade väljaandmist, mille juures tekkis tulevahetus.

Vahejuhtumi likvideeris Varese valitsuse uus sõjaminister kindralmajor T. Rotberg. Sõjavägede staabi, samuti Sõjaministeeriumi töö oli halvatud, kuna nendelt oli kasuandmise ja korralduste tegemise õigus läinud Vene laskurkorpuse ülemale polkovnik Tjurinile, kelle staap asus Narva maanteel 30. Korpuse staabiga oli võimatu saada ühendust kriitilistel tundidel, kuna venelased teadlikult seda sidet ei soovinud.

Teated diviisidest, millised veel jõudsid Sõjavägede staapi, kõnelesid kõik üht ja sama: kõikides meie garnisonides ühtlane seisukord — venelaste nõudmised relvade ähvardusel, meie juhtkonnalt relvade äravõtmine, väeosade väljaajamine nende ruumidest ja varanduste likvideerimine.

Sel viisil purustas Moskva kommunistlik valitsus väikse vabadust ja rahu armastava rahva iseseisvuse, mille eest kolmteistkümmend kuud peeti ülekaaluka vaenlasega rasket heitlust. Et vabalt elada vabal maal!

Stockholmis 20. mail 1960.

Põllumeeste kongress

Eelolevail Nelipühil astub kuue aasta järele kokku 3. Eesti Põllumeeste Kogude kongress paguluses. Kokkuleppel EPK kõigi maade Esindustega peetakse kongress Rootsis, Göteborgis, Redbergsgärdenil. Laupäeval, 4. juunil toimub kongressi töökoosolek algusega kell 2 p.l. ja pühapäeval, 5. juunil kell 12 päeval pidulik koosolek koos välisküllaliste ja kutsutud võõrastega. Kongressi ülesandeks on EPK eesmärkide ajakohastamine ja uute tähiste edaspidiseks tegevuseks ülesseadmine.

Eelolev EPK 3. kongress paguluses on põllumeeste liikumise rajamisest 1917 aastal järjekorras 12. kongress. See juhatatakse sisse päev varem Stockholmis lillede asetamisega seal puhkavate seal puhkavate kadunud EPK juhtide prof. Jüri Uluotsa, Otto Pukki ja Alfred Maureri põrmudele keskjuhatuse liikmete poolt.

■ **Uppsalas sooritas Sõjaväe gümnaasiumis üliõpilaseksami Veljo Pärli, Stockholmi Södermalmi täitarlastegümnaasiumis Helle Mardus.**

KAVATSETE SAATA KINKEPAKKE!
SPETSIAALÄRI DAAMIDE-, HÄRRADE JA LASTERIIETUSE ALAL.
Meil on eri hinnad teie jaoks!
KÜLASTAGE JA VEENDUGE ISE!
Torsten Bäcklund
klädeshandel
Västerlånggatan 75
(Järntorgeti juures Vanas Linnas)

BENGTSFORS
SULFITAKTIEBOLAG
Viskosmassa
Pappersmassa
Sulfitsprit

Nii murti eesti põllumees

Kuigi kommunistlikud teoreetikud kinnitavad, "et põllumajanduse natsionaliseerimisega nõustub proletariaat ainult tingimisel, kui talurahvas seda ise soovib", on üldiselt teada, millist verehinda maksis Stalini ajastu kolhoseerimine Ukrainas ja Venemaal. Viimasel ajal on rohkem selgumas ka vaba eesti talupoja põlvilisurumise bilanss, temalt röövitud tootmisvahendite hulk ja maa suurus. Samuti need alatud võtted, millega alustati talupoja sihikindlat petmist kohe pärast punaarmee teistkordset sissetungi 1944. a. sügisel ja mis viis 1949. a. "kodanlikkude natsionalistide" likvideerimiseni. Kui 1940—1941. a. 59967-st isikust, kes kommunistide poolt mõrvati või viidi Eestist ära Nõukogude Liitu, moodustasid talupidajad 26,3 % ehk 15.750 inimest, siis tabas 1949. a. "likvideerimine" — massküüditamine 9 % maarahvast ehk 45.500 inimest.

Oma pettuse ja terroripoliitikaga alustasid kommunistid juba 1940. a. 23. juuli maseadusega, kuigi kommunistlik "põllutööminister" A. Jõeäär isegi avalikus raadiokõnes nädal varem kinnitas, et mingit maa võõrandamist ei tule ja et jutud sellest on valitsuse vastane provokatsioon. Sellele vaatamata võõrandati "maaseadusega" kokku 742182 hektaari maad. Sellest jagati välja "töötavatele talupoegadele" aga ainult 396607 hektaari ehk umbes pool.

Kui 1940. a. seaduse alusel võis talupojal olla kuni 30 hektaariline majapidamine, siis II Vene okupatsiooni ajal määrati maakasutamise maksimaalseks suuruseks 20—30 hektarit majapidamise kohta. See seadus võeti vastu Eesti NSV Ülemnõukogu poolt juba 17. septembril 1944. a., "Saksa okupantide poolt äravõetud maade tagasiandmisest Eesti NSV talupoegadele" seaduse nime all. Selle seaduse alusel võeti samaaegselt maa ja inventar kas osaliselt või täielikult ära "saksa okupantide käsilaste" käest, kehtestades nende maksimaalseks maakasutamise suuruseks 5—7 hektaari majapidamise kohta.

Ajavahemikul 1944—47 võeti "agraarreformiga" talupoegadels ära peaaegu 1 miljon hektaari maad järgmiselt:

Üle 30 hektari suurused majandid	570.278 ha
20—30 hektari suurused majandid	26.863 ha
"Saksa kolonistide" majandid	15.139 ha
"Rahvavaenlastelt ja käsilastelt"	123.157 ha
Ilma peremeesteta majandid	168.494 ha
Muu maa	23.118 ha
Kokku	927.049 ha

Seega võõrandati "maa tagasiandmise" seadusega kaugelt üle ühe kolmandiku talumajandite maast Eestis 1947-ks aastaks.

Samaaegselt asuti allesjäetud talumajapidamiste vallasvara, loomade, teravilja ja muu vara süstemaatilisele röövimisele. Ainuüksi 1944—1945. aastal Partei Keskkomitee määruse nr. 380 alusel toimepandud talupoegade paljaksriisumise aktsioon tõi kokku 38.550 looma, 22.189 tonni teravilja, kartuleid ja heina, 22.051 põllutööriista ja -masinat (adrad, äkked, vankrid, traktorid, külvajad, lõikajad jne.), ning muud vara. Ka võeti talupoegadels ära 8.621 elu- ja 18.105 tootmishoonet.

Selline suvaline röövpoliitika, partei meeste omavolitsemine, arreteerimised, rahva terroriseerimine ja "arvete õiendamised" lõid olukorra, et pakutavaid juurdelõikeid "riiklikust maafondist" pea keegi ei soovinud. Vaevalt leidus inimesi "ilma peremeheta majandite" käigushoidmiseks ja needki olid enamikus maalt lahkunute ja metsavendade sugulased.

Nii ei esitatudki maasaamise avaldusi võimumeeste poolt määratud tähtajaks, 15. novembriks 1944, rohkem kui 13400. Ka väikeste kohtadega talupidajad ei soovinud suures enamuses juurdelõikeid, kuna koha suurenedes tõusid normid ja riiklikud müügikohustused kohutavateks. Näiteks tõusis teravilja müügikohustus koha suurenemisel 10 hektarilt 20-le hektarile 300-st kilost 2000 kilole. Aga ka samaaegselt kui üheltpoolt pakuti juurdelõikeid, aeti oma taludest välja hulgaliselt just väikemaapidajaid, alla 10 ha kohtadest likvideeriti mitte vähem kui 8.999 majandit!

Rahvas keeldus maad võtmast ka sellepärast, et 1945. a. külviks pidi ta ise seemnevilja muretsema. Kust aga seda võtta pärast igasuguseid konfiskeerimisi ja röövimisi. Isegi oma pere toiduks jätkus seda vaevalt. — Kuna aga teatavaks sai, et ka fondi maad peab talupoeg igal juhul oma seemnega külvama, poinud muud teha kui "selgitustööle" ja muule survele järgi anda. Nii saadi aasta lõpuks, 31. detsembriks 194 peale mitmekordseid tähtaja pikendusi, lõpuks kokku 46.669 avaldust.

Mida pidi aga maad vastuvõtma sunnitud maasaaja peale hakkama palja maaga? Oleks olnud loomulik, et "rahvavaenlastelt" ja teistelt äravõetud teravili ja inventar oleks ka antud tegeliku maakasutaja valdusesse. Seda aga ei tehtud. Veel 1. juulil 1947. a. oli Eestis 2.200 ilma lehmata ja 11.230 hobuseta talumajandit, kuigi "reformiga" võeti maarahvalt kümneid tuhandeid loomi, põllutööriistu ja tuhandeid tonne teravilja ning 1946. aastal "võeti" lisaks veel 1298 hobust, 3532 lehma ning 3219 põllutööriista ja -masinat. 1944—45. aastal "võõrandatud" 205-st traktorist anti maad vastu võtma sunnitud talupoegadele ainult 3, 243-st viljapeksumasinast ainult 24, 793-st lõikusmasinast 103, 936-st külvimasinast 126 jne.

Higi ja vaevaga, paljaste kätega, sunniti talupoeg orjatööle. Teda sunniti maad vastu võtma nii "kulakutelt" (28361 majandit) kui ka "kehvikutelt" (8999 majandit). Teda sunniti maksma orjatöö norme tuhandetes kilodes teraviljas ja muus. Talle ei antud selleks ei külviseemet ega põllutööriista, ei hobust ega karilooma. Neid oli rohkem vaja "sotsialistlikus sektoris" ja "vennasvabariikides", talupoega aga tööloomana, et 1949. aastal asuda tema füüsilise hävitamise juurde.

ÕPIRINGIDE ARV KASVAB

Eesti Komitee kaudu on 1959/60. tegevusaastal esitatud Koolide Peavalitsusel toetuse saamiseks 172 õpi- ja harrastusringi aruannet. Aasta varem oli see arv 160. Noorte harrastusringe on töötanud mööduvad aastal 34 ja õpiringe 138. Õpiringidest oli noorte õpiringe 115 ja täiskasvanute õpiringe 23.

Uudisena VÄLIS-EESTI talituses müügil

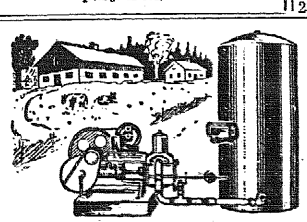
ühes kangas kootud sini-must-valged laualipud,

mõõdud vastavad Pika Hermani lipuvardale. Sinise laiu värv meie lipu eriteadlase dr. jur. A. Taska poolt sobivaks tunnistatud.

Hind Kr. 4:40

Pika Hermani lipuvarras Kr. 16:— Lipp ja varras koos Kr. 20:—

Samuti on meilt saada sini-must-valget linti mitmes laiuses ja pärjalinti.

Cehå

- hydroforpumpen för lantgårdar

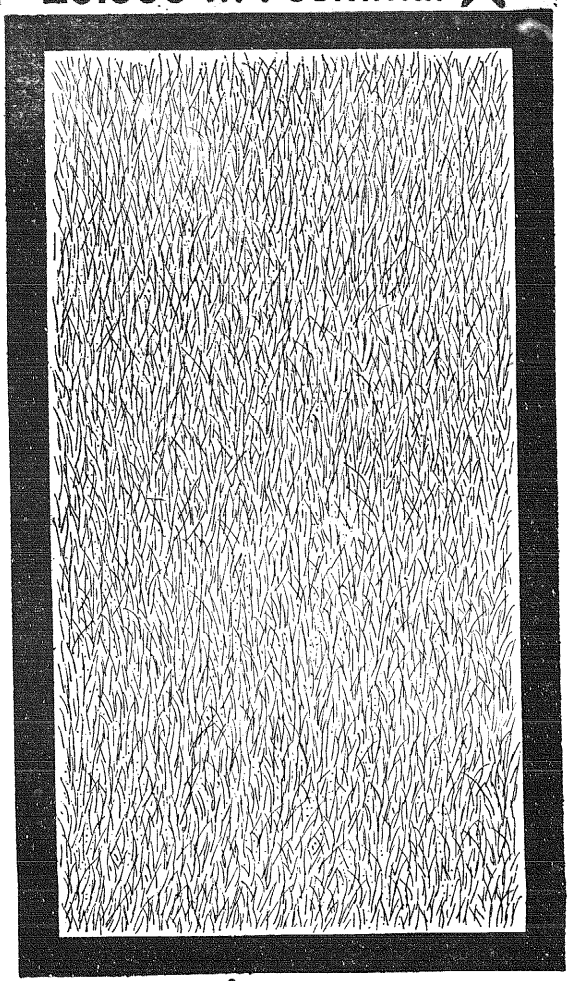
Idealisk pump med stor sug- och tryckförmåga. Okänslig för sand, låg strömförbrukning. Tystgående. Infordra offert genom våra återförsäljare.

AB CEHÅ, Borlänge

Tel. 101 54.

ni skall klippa 25.000 m² i sommar

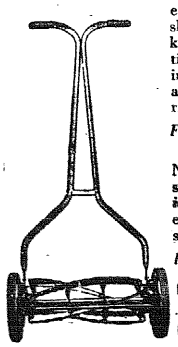
LÅT HUSQVARNA GÖRA JOBBET

Det låter otroligt — men är faktiskt sant. Räkna ut själv! Ni klipper gräsmattan 2 gånger i veckan för att hålla den i trim. Det blir enorma ytor — totalt. Därför behöver Ni också en effektiv gräsklippare — en Husqvarna som är lätt och lättgående, har självslipande knivar, maximal skärbredd och ställbar klipphöjd och — trots den starka och tåliga konstruktionen — en modern och elegant formgivning. Och inte minst viktigt — den sälja till ett pris som passar alla. Husqvarnas gräsklippare är därför också Sveriges i särklass mest köpta.

Finns i 2 modeller: 16" skärbredd — vikt 14,3 kg, 18" skärbredd — vikt 15,7 kg.

Ni som föredrar en ***motorgräsklippare*** väljer förstås ***HUSQVARNA med skyddsring och snabbinställning.*** Extra säker tack vare skyddsring — extra bekväm och effektiv genom snabbinställning samt sug- och tryckverkande kniv.

Finns i 2 modeller: 18" och 21" skärbredd.

Husqvarna

gör gräsklippningen till rena sommarnöjet

ERNST NILSON söker bilmontörer

ERNST NILSON - landets största VOLVO-återförsäljare - har plats för fler bra bilmontörer.

Kan Du svara JA på dessa frågor:

- ☐ Har Du arbetat med Volvo?
- ☐ Vill Du ha en säker anställning med goda ackordsförtjänster?
- ☐ Vill Du ha möjlighet att komma fram i Ditt yrke?
- ☐ Är Du beredd att satsa hårt för att tjäna pengar?

DÅ SKALL DU ta kontakt med Ernst Nilson. Använd gärna kupongen för att lämna upplysningar om Dig själv — vi kommer sedan att ta kontakt med Dig. Föredrar Du att söka jobbet personligen är Du välkommen till:

Norra verkstaden, Hudiksvallsgatan 4, ing. Röse, tel. 34 06 00,

Södra verkstaden, Ringvägen 47, verkstadschef Hansson, tel. 24 22 00,

Västra verkstaden, Drottningholmsvägen 187, verkstadschef Ekström, tel. 25 28 10.

Till
ERNST NILSON AB
Verkstadskontoret
Hälsingegatan 43,
STOCKHOLM Va.

Namn: .....

Adress: .....

Tel: .....

Ålder: .....

År i yrket. .....

Möblerade rum kan anskaffas i viss utsträckning.

ERNST NILSON AB

— försäljning och service under ansvar

Parteituusad ...

(algus esiküljel)

Selle eest on teda varustatud paari aurahaga ja ka rublasid on tal olnud käsutada laialt.

Vana sportlane Johannes Kotkas on varemgi käinud Rootsis. Ka tol liige on ta 1944. a. peale ja teeneline meistersportlane juba kümme aastat. Ta elab Eestis hõukalt, kuid kindlasti oli tal mõnus hingata vaba maailma õhku, eriti kui üks sõber provintsist talle autoga järele tuli ja Kotkase mõneks päevaks vabastas reisiseltskonna vastatikkusest politiilisest kontrollist.

Üks selliseid kontrollijaid oli kaulja Georg Ots, teeneline kunstnik, keda on vääristatud paaril korral Stalini preemiga, kord 50.000, kord 25.000 rubla. Ka Ots on vana parteilüge. Rootsis viibis ta koos oma balleriinist abikaasaga ja üheks tema ülesandeks mäis olevat silma ja kõrva peal pidada Artur Rinnel, kes mõned head aastad pidi veetma NKVD "aedades" Venemaal.

Filmioperaator Vladimir Parvel. kes 1941. a. vabatahtlikult läks Venemaale, sest tema transporteeris Tallinnast Leningradi Eesti Kultuurfilmi aparatuuri, kasutas oma kaamerat hoolega. Need eestlased, kes Parveli filmilindile jäid, võivad oodata mõndagi vastukaja kodumaa poolt.

Ekskursantide hulgas oli ka üks ministri asetäitja, nimelt internaatkoolide spetsialist Jüri Kipper, parteiliige 1956, kes tegi esimese internaatkooli Rakveres, et pesta koolilaste ajusid kodu kahjulikust mõjust.

Reisijaist nooremaid oli taluütar Ahula külast Tapa lähedalt Leida Vinkel, kes kolhoosi loomafarmis lüpsis oma 12 lehmalt keskmiselt 6000 liitrit piima lehma pealt aastas. Selle eest valiti ta Nõukogude Liidu rahvuste nõukogu saadikuks. Temast paar aastat noorem Elsa Pajumaa on noorkommunistide keskkomitee sekretär, kes oma karjääri alustas Tallinna mererajoonis ja nüüd juhib pioneeride väljaõpetamist. Leida Vinkel on varustatud Lenini ordeniga ja medaliga "Sirp ja vasar" ning ka tema on partei liige.

Prof. Sarve poeg Hans on põllumajandusülikooli õppejõud ja tähtis parteimees, kuna ta on samas ka parteiraku sekretär. Kommunistiks oli tal lusti hakata sellele vaatamata, et ta vend Enn pikki aastaid pidi vaevlema Siberis. Enn Särv teatavasti arreteeriti saksa okupatsiooni ajal ühenduses "kohvrilooga", kus kohver sisaldas luureandmeid sõjaliste olukordade kohta Eestis.

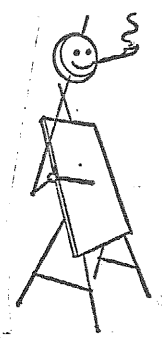
Alfred Valdov on brigadiir ja märkija "Punases Krullis. Kuid ka tema on regulikult propagandatööline, kuna ta 1958 valiti N. Liidu ülemnõukogu saadikuks. Ta on varem käinud Soomes.

Ekskursiooni kuulusid veel 32 aastane Heino Arula, Elsa Jänes, Aleksander Peika, Vambola Põder, Heino Raudmäe. Nendest oli Peika Ulilas plaaniosakonna juhataja, Raudmäe Paide rajooni spordikomitee esimees, Põder poliittarkuste lektor.

Reisiseltskonna koosseisu kuulus ka kojukutsumise ajalehe "Kodumaa" toimetaja Elmar Mustmets. Ta on trükiladuja Tartust, kes organiseeris hävituspataljoni 1941. Teenete eest parteile tehti temast 1945 ajalehe "Edasi" vastutav toimetaja, mis kommunistide poolt pandi Tartus ilmuma vana auväärse "Postimehe" asemel. Varsti aga toodi Mustmets Tallinna, kus ta ükskvahe leidis ametit "Rahva Hääle" toimetaja asetäitjana. Nähtavasti peeti aga ajalehe "Kodumaa" asutamist nii tähtsaks ettevõtteks põgenike vastu, et sinna viidi toimetajaks selline mees nagu Mustmets. Nüüd oli ta Rootsis end ilmselt varustamas värske materjaliga ja häbematused, mis Tallinnast põgenike vastu tulema hakkavad kas otse või Berliini kaudu, nende eest võlgnetakse tänu just Mustmetsale.

Taskuraha turistidele oli antud kasinasti, ainult 97 krooni isiku peale. Ka olid nad alistatud "Inturisti" korrale, mis vähe võimalusi jättis iseseisvaks liikumiseks linnas. Ametlikult võisid nad selleks kulutada vaid kaks tundi peale õhtussööki.

för stora projekt

söker Nordströms

konstruktörer och ritare

— vana vid järnkonstruktioner eller grövre maskinerier. Helst erfarenhet av transportanordningar.

Svar med sedvanliga ansökningshandlingar samt uppgift om lön och tillträdesdag.

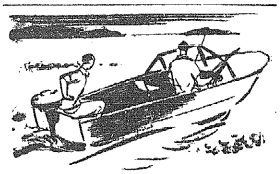
Nordströms AB NORDSTRÖMS LINBANOR SWEDEN

Kungsbroplan 3, Stockholm K, Telefon 010/52 07 80

Företaget SPP-anslutet

E. Laid kandidaat riigipäeva valimistel?

Nagu Välis-Eesti kuuleb, on Eesti Rahvusfondi esimees dr. Eerik Laid avaldanud soovi, et teda nimineeritaks högerpartei kandidaadiks septembrikuus toimuvail Rootsi riigipäeva teise koja valimistel. Dr. Laid on teatavasti Eesti Rahvusnõukogus vabariiklaste rühmituse esimees. Mõne aja eest moodustasid vabariiklased ja mõned teised grupid n.n. konservatiivide liidu, et selle kaudu ilmselt lähemale pääseda rootsi högerparteile. Kuivõrd högerpartei dr. Laiu soovi riigipäeva kandidaadina arvestab, ei ole teada.

Sensatsioon-mootor millest kõik räägivad

WEST BEND

Kindel ja kergesti stardiiav. Tugev konstruktsioon tähendab, et WEST BEND talub pingutavat kasutamist paljude aastate jooksul.

Saadaval hinnaklassides ja suurustes, mis sobivad — 2 kuni 40 hobujõuni.

Aastane täielik garantii

ANGLO-NORDIC MOTOR AB

Sturegatan 1 • Tel. 22 06 50
Lager o. utst.: Körsbärsväg. 1

WB 301—60

†

Notar Victor Uulberg

Esticus

surj 20. dets. 1941 küüditatuna idas

Leinas mälestavad venda
ja naisevenda

ERICA ja HJALMAR MÄE

PR. HELMI VINK'i

ja ta tütart pr. Ilmi HERMATARE otsivad sugulased Eestis. Teateid palutakse saata aadressil: Ingrid Bernadt, Kolmårdsvägen 21, Lidingö 3.

A/B Nordströms Linbanor

Nõudmine tehnilise personalilise järele on tänavu kevadel väga suur, kuid töövõtja seisukohalt on tähtis missuguses ettevõttes on kõige kasulikum ja ühtlasi ka kõige tasuvam tööle asuda. A/B Nordströms Linbanor on üks rootsi vanemaid ettevõtteid oma erialal ja tegevus ulatub tagasi 1907.

Eelnimetatud ettevõtte vajab igasugu tehnilist personaali, esijoones aga konstruktoreid ja joonestajaid. Töötingimused on väga hääd ja samuti ka palgatingimused. Olgu juurde lisatud, et eelpool nimetatud ettevõte kuulub SPP kindlustuse alla, mis on küllaltki tähtis töövõtja seisukohalt.

Vaadake lähemalt meie tänases lehes leiduvat kuulutust tähendatud ettevõtte poolt ja lähema infarmatsiooni saamiseks pöörduge kas isiklikult või kirjalikult kuulutusel leiduval adressil.

Töövõimalusi Ernst Nilson'i autotöökodades

Ernst Nilson A/B on tuntud Volvo auto suurim müüja siin Rootsis. Koos sellega omab firma veel Stockholmis kolm eri autoparandustöökoda. Jutuajamisel eelpool tähendatud ettevõtte juhatajaga selgub, et töökojal on suur vajadus autolukusseppade järgi. Palgatingimused on väga hääd ja töö on jaotatud peaasjalikult tükitöö alusel. Olgu juurde lisatud, et töövotja seisukohalt on väga tähtis, missugune töökoht valida, kuna kevadel leidub tööd kõigis autotöökodades, müük toimub peaasjalikult ju kevadel, aga sügisel ja talvel annab tööpuudus end sel alal tunda. Väiksemates ettevõtetes töötakse vaid neli päeva nädalas. Ernst Nilson'i töökodades on aga töö kindlustatud aasta läbi ja sellega koos sissetulek stabiilne. Ettevõtte töökojad on varustatud moodsate masinatega ja kõigi vajalike parandusabinõudega. Soovite end edasi täiendada tähendatud kutsealal, siis on see võimalik, sest ettevõttel on oma õppekool, kusjuures makstakse tasu õpeaja kestvusel. Just praegu vajatakse tungivalt automehaanikuid ja iga kaasmaalane sellel alal on teretulnud. Ettevõtte juhatus hindab kõrgelt eestlaste töövõimeid ja teile makstakse parimat töötasu teie võimete ja oskuste kohaselt. Vaatake lähemalt meie tänases lehes leiduvat kuulutust eelpool nimetatud ettevõtte kohta ja võtke uhendus kas isiklikult või kirjateel kuulutusel leiduval adressil.

■ **Arhitekt Harri Velbri tähistab Göteborgis oma 60. sünnipäeva.**

■ **Kapten Rudolf Kuutma pühitseb 31. mail oma 60 a. sünnipäeva. Ta on Virumaa mehi ja praegu Stockholmi lähedal Älgöl ametis omale villa ehitamisega.**

Seltskondlikke teateid Rootsist

STOCKHOLM

Pühapäeval, 29. mail kell 18.30 toimub Stockholmi Eesti Majas S. Eesti üliõpilaskonna ja Välismaise Eesti Kirjanike Liidu ühis-1 korraldusel kirjandusõhtu, kus sõnavõttudega ja katkenditega oma teostest esinevad suurem osa eesti kirjanikke Rootsis. Samal päeval toimub nimelt ka kirjanike aastakoosolek, mille puhul on oodata kirjanike kohalesaabumist ka väljaspoolt Stockholmi.

✲

Eesti Teaduslik Selts korraldab aasta üldkoosoleku keskmädalal 1. juunil algusega kell 17.15 Eesti Komitee ruumides, Drottninggatan 85-I. Päevakorras on riigikohtunik Paul Poomi ettekanne, aruanded ja valimised.

✲

LÄTI KUNSTINÄITUS

Läti Rahvusfondi ruumes, Västmannagatan 27 toimub 26. maist kuni 6. juunini kunstinäitus, kus esinevad Valdemars Balutis skulptuuridega ja Rudolfs Kronobergs oma uuemate maalidega. Näitus on avatud äripäiviti kella 16.00—20.00 ja laupäiviti, pühapäiviti kella 14.00—18.00.

✲

Stockholmi Põllumeeste Kogu järjekordne aastapeakoosolek leidis aset 28. aprillil Fatbureni lokaalides arvukate liikmete osavõtul.

Uus juhatus järgnevaks aastaks valiti järgnevalt: Priidu Puusepp-esimees, Hans Leis — abiesimees, Leida Pang — sekretär, Evald Põdra — laekur, Annus Estra — ametita liige, Elvo Loosme ja Eino Joandi juhatuse kandidaadid. Revisjoni-komisjon: Johannes Marend — esimees, Eduard Tiitus ja E. Vares.

Tegevuskavas on ette näha terve rida üritusi, nii suve jooksul kui ka eeloleval sügisel.

Suurima ühise üritusena on teoksil Eesti Põllumeeste Kogude kongress Göteborgis.

Laupäeval 4. juunil keskjuhatuse koosolekul on ette näha terve rida ettekandeid:

Vaade tulevikku — Märt Raud (Rootsi), Põllumeeste missioon paguluses — August Kärsna (USA), Rootsi Riigipäeva valimised — Riigipäevaliige dir. B. Bengtson, Taotleme kultuurautonoomiat — Priidu Puusepp (Rootsi(, Demokraatia enesekaitse — Ferdinand Kool (USA), Konst. Päts ideede kandjana — Alfred Anderson (USA), Meie võitlus nüüd ja edaspidi — Osvald Viirsoo (Rootsi).

Teise osa kongressist hõlmab pühapäeval 5. juunil pidulik koosolek kutsutud külaliste ja teiste rahvuste esindajatega. Vaimuliku talitus praost J. Gnadenteichilt. Järgnevalt sõnavõtte noorpõlve esindajailt, ettekandeid. Pidulikule koosolekule järgneb ühine lõuna.

✲

AMETID EESTI KOMITEES

Eesti Komitee presiidiumi liikmeteks valiti abiesimehed Elmar Kandre ja Artur Reintamm, laekur Rudolf Moorma ja sekretär Voldemar Sõjamägi. Koolitoimkonna esimeheks valiti tagasi William Muld ja esimehe asetäitjaks Heinrich Mark. Teisteks liikmeteks valiti mag. Johannes Aavik, Helmi Eller, William Grossthal, lic. Henno Jänes, dr. Maria Kleitsman, Raimond Kolk, dr. Theodor Künnapas, dr. Eerik Laid, piiskop J. O. Lauri, dr. Artur Proos, Priidu Puusepp, mag. Herman Rajamaa, lic. Eerik Saare ja Hugo Summer. Organisatsioonikomisjoni Elmar Kandre, Arvo Horm, Adelaide Lemberg, Elmar Kriisa ja Heinrich Mark.

Sotsiaalkomisjoni koosseisu valiti Johannes Mihkelson, Bernhard Mäelo, Elmar Nerep ja Artur Terras.

Juriidilissekomisjoni Aleksander Varma, Paul Poom ja Elmar Kriisa.

Juhatuse esindajateks Garantiikomisjoni Jüri Poska, Elmar Anderson ja Ants Jürine.

Komitee esindajaks Eesti Abi Keskjuhatusse Rudolf Moorma ja Eesti Komitee Juhatuse esindajaks Stockholmi Eesti Algkooli Hoolekokku Raimond Kolk.

LIBERAALIDE TEGEVUSEST

Eesti Liberaal-demokraatlik Koondis pidas hiljut ioma aastakoos olekut. dis pidas hiljuti oma aastakoosolekut. 7 esindajaga osa võtnud kolmest rahvusvahelisest kongressist ja kokkutulekust.

Koondisel on loodud tihe kontakt Flokpartei juhtkonnaga erilise kontaktkomisjoni kaudu, mis on võimaldanud kogu eestlaskonnale oluliste kultuuriliste, haridusalaliste ja poliitiliste küsimuste kandmist riigipäevale ja parlamend komisjonidesse. Koostöö tulemusena toimub 18—23 juunini suvekursus eestlastele Breviki rahvaülikoolis Lidingöl.

Aastakoosolek valis juhatuse, kes ametid jaotas omavahel, järgmises koosseisus: esimees A. Varma, abiesimehed E. Krepp, H. Mark, peasekretär R. Körgma, sekretär M. Varep, laekur K. Käärik ja liikmeina A. Horm, Hele Lüüs, H. Mäelo, V. Tauli, E. Teemant, Art. Terras, Aleks. Terras ja T. Tõnisson, kes valiti ühtlasi Noorte Sektsiooni juhatajaks.

✲

GÄVLE

Esinduse Gävle toimkond korraldas möödunud pühapäeval emadepäeva tähistamise, millest rohkearvuliselt osa võeti. Koosviibimise avas esimees Aare Seemre, mille järele ettekannetega esinesid Söderhamni Eesti Täienduskooli õpilased. Aktusekõne, mis soojate kiiduavaldustega vastu võeti, pidas vana noortesõber Jaan Lattik. Kõigile lastele, kes esinesid kavaga, kingiti Juhan Jaiki lasteraamat "Nõiutud Tuks" Jaan Lattiku pühenduse ja autogrammiga. Lauldi ühislaule ja viibiti kohvilauas. Emadepäeva aktuse lõppsõna ütles A. Võsu.

BORÅS

Boråsis on moodustatud juunikomisjon, mille juhatusse kuuluvad Ado Irval esimehena, Nigol Palmar ja Evald Lilleste. Komisjon on otsustanud 21. juunil korraldada protestikoosoleku avalikul väljakul, kust ühiselt minnakse Caroli kirikusse jumalateenistustele. sinna on palutud jutlustama piiskop Sven Danell.

✲

UPPSALA

Pidulik jumalateenistus ja leerilaste õnnistamine toimub Uppsala toomkirikus 6. juunil kell 3. Vaimuliku talituse peab praost J. Aunver. Kaugemalt tulijail on võimalik jumalateenistuse eel tutvuda toomkiriku vaatamisväärsustega.

✲

Emadepäeva tähistamine toimub Eesti Kodus pühapäeval, 29. mail kell 17. Kavas muusikalisi ja sõnalisi ettekandeid gaidideit. Kohvilaud kaetud ja lastele pakutakse mahla. Kõik on südamest teretulnud.

ÕPETAJATE JA NOORTEJUHTIDE ÕPPEPÄEVAD

Eesti õpetajate ja noortejuhtide õppepäevad toimuvad 19.—21. augustini Stockholmis või Norrköpingi lähedal rahvaülikoolis.

Õppepäevadest osavõtjaile tasutakse sõidukulud, samuti korraldatakse osavõtjaile tasuta lõuna.

Õppepäevade kavas on ettekandeid eriteadlastelt pedagoogiliste, psühholoogiliste ja metoodiliste küsimuste üle, samuti ettekandeid ja näitetunde eesti täienduskoolides, õpiringides ja noorteorganisatsioonides töötavatelt õpetajatelt ja noortejuhtidelt. Õppepäevade juhatajaks on koolideinspektor mag. H. Rajamaa.

■ **Min. A. Varma võtab osa EIRE koosolekust Londonis ja külastab hiljem Prantsuse-Balti ühingu kutsel ka Pariisi, kus ühingu diskussioonieinel esitatakse ettekandeid aktuaalsetest probleemidest.**

Eestlased Boråsis

jooge

SANDWALLI

linnasejooke

NYAS

karastavaid jooke

KADESJÖS

INGENIÖRSBYRÅ

Torggatan 4 — Tel. 374 15
VÄSTERÅS

Byggnadsteknik
Värmeteknik
Grundundersökningar
Väg- och Broprojektering

* * * * * * * * * * * * *

Nyheter på svenska

REDAKTÖR:

CURT EIWORTH

* * * * * * * * * * * * *

Därför flydde vi

"Det är varje medborgares plikt i den fria världen att ständigt kämpa mot kommunismen," förklarade professor Birger Nerman vid en presskonferens med anledning av öppnandet av utställningen "Därför flydde vi", i Kungshallen i Stockholm.

Utställningen anordnas av Baltiska kommitten och av ACEN:s (Assembly of Captive European Nations) stockholmsdelegation och pågår under tiden 24—28 maj.

Professor Nerman berättade också vilket välvilligt och entusiastiskt mottagande utställningen rönt i de andra länder den visats.

I Chicago hade den invigts av förre amerikanske presidenten Truman och i Washington av amerikanska fackförbundets chef George Meany.

Senast kom utställningen till Stockholm från Köpenhamn. Den har också visats i talrika andra europeiska städer, bland annat i Strasbourg och andra städer i Frankrike samt i Italien, där Unione Italiana del Lavoro och Confederazione Italiana Sindilati Lavoratori stod som värdar.

Professor Nerman betonade särskilt det välvilliga mottagande flyktingarna undan kommunismen rönt i Sverige. Han framhöll också den kulturella insats dessa flyktingar i många fall gjort inom landet.

Flera andra städer har visat sig intresserade av att stå som värdar för utställningen sade professor Nerman, och nämnde bland annat Gävle och Norrköping, vilket kan tyda på en riksomfattande turné.

En rundvandring i utställningslokalen gav en skakande skildring av förhållandena under det ryska oket. Materialet var uppdelat i ett flertal avdelningar. Först kom Ungern och skildringen av förhållandena där, sedan Lettland och Estland. I en särskild avdelning gavs en redogörelse för hur flyktingarna växt in i det svenska samhället.

Nästa avdelning hade rubriken "Utrensning och förtryck", därefter kom "Det klasslösa samhället", "Sovjets expansion" och "Kampen för friheten", som beskrev den aldrig slocknande glöden hos frihetskämparna.

Materialet till den första avdelningen har sammanställts av ACEN, som vill vara ett samlande frihetsforum för Estlands, Lettlands, Litauens, Polens, Tjeckoslovakiens, Ungerns, Rumäniens, Bulgariens och Albaniens förtryckta folk. ACEN har sitt säte i New York och är representerat i ett flertal fria länder, däribland Sverige.

Utställningen äger rum inom ramen för världsflyktingåret och vill förklara och belysa den centrala och fundamentala frågan i hela flyktingproblemet.

En plansch visar antalet flyktingar från järnridåländerna, och har rubriken "De röstade med sina fötter". Man ställer också frågan hur pass "folkliga" folkrepublikerna egentligen är.

Entrén till utställningen är mot frivillig avgift till stöd åt aktionen för de splittrade familjernas återförening inom världsflyktingårets ram.

Utställningen rekommenderas till alla som tror sig sitta säkert i sina fria hem. Sovjetunionen ligger dock betydligt närmare Sverige än Amerika gör.

"Vänskapsoffensiven" slutförd

Herr Mikkelsaar på sovjetryska ambassaden triumferade till slut. I förra numret av Välis-Eesti omtalade vi hurusom han var anmärkningsvärt osäker rörande detaljerna i den sovjetestniska delegation som väntades hit. Han menade dock att den skulle komma nån gång.

Det gjorde den.

Delegationen kom, såg, och — reste hem igen efter att ha besökt bland annat Göteborg och Malmö.

Betecknande nog för proletärernas paradis på jorden var inga äkta, rakryggade, hederliga, öppna och renhjärtade kommunistiska arbetare med på resan. Däremot var den 23 man starka truppen till bristningsgränsen fylld med trogna partibossar, politruker och en överste från NKVD.

Efter en och en halv veckas intensiv "vänskapsoffensiv" försvann de bålda "vännerna" österut igen.

Resultatet av deras ansträngningar lär ha blivit lika med noll.

Varningsbrev från järnridån

I allt fler brev från Sovjetestland till släktingar i Sverige varnas dessa uttryckligen för att besöka Sovjetestland under de av ryssarna påbjudna festligheterna i sommar.

Det står fullt klart, att de som inte lyckats fly till den fria världen under inga omständigheter vill att deras vänner och släktingar skall kunna utnyttjas i den kommunistiska propagandan.

Vad som däremot är underligt, är att breven slupplt igenom den stränga censuren.

SYSTEMBOLAGETI
JAEMÜÜGI KAUPLUSED
SULETAKSE:

Kolmapäeval, 25. mail kell 15.00
Nelipühi laupäeval suletud

Ajavahemikul 28. maist kuni 27. augustini

Laupäeviti kell 13.00

Systembolaget

Uus Messias

Selle nimetusega ristisime kõrgemas sõjakoolis neid ohvitsere, kes olid lõpetanud prantsuse kõrgema sõjakooli Pariisis ja õpetasid meile sõjapidamise moodsat kunsti. Richard Tomberg oli üks nendest, kõrk ja üleolev mees. Ta oli sõjaaegne ohvitser, käinud meie alalisväe ohvitseride kursustel, lõpetanud meie ja prantsuse kõrgemad sõjakoolid, Inglismaal õppinud sõjaväe lenduriks, Silmapaistvalt töökas ja silmapaistvalt karjääri inimene.

1932. a. kindral Laidoner võttis ta kaasa Genfi desarmeerimise konverentsile. Tomberg tõusis kiirelt meie õhukaitse ülemaks ja istus sellena Sõjanõukogus. Saj 1940 aastal 43 aastat vanaks, Virumaalt Salla vallast pärit, algelukutsega kooliõpetaja.

Baaside lepingu järele pidime saama Nõukogude Liidust relvastust soodustatud tingimustel. Läbirääkimisteks saadeti Moskva erikomisjon, Tomberg esimehena ja liikmeteks jalaväe inspektor kolonel Siir ja relvastuse osakonna ülem ins.-major Tiivel. Viimased kaks pöördusid 1940. a. alul tagasi ja teatasid et venelased venitavad läbirääkimisi ja et relvade saamine sealt on küsitav, mis hiljem osutus igeks. Tomberg jäi Moskva ja sinna saadeti 24. veebruaril 1940. a. telegram tema kindralmajoriks ülendamise teatega. Kui ta märtsikuu alul jõudis tagasi Tallinna, oli imeviisil kodanlikust Paulusest saanud kommunistlik Saulus. Tema hämmastama panevaid seisukohti kuulsime kõigepealt 2. osakonnas, kust korra kohaselt kõik välismaale minevad ja sealt tulevad ohvitserid pidid läbikäima. Tomberg nõudis kohest ja täielikku kaasaminekut Nõukogude Liiduga, nõudis seda nii drastiliselt, et osakonna ülem pidi sellest tegema ülemjuhatajale ettekande.

Riigipöörde järele pealinnas ilmus Tomberg punaarmee kindralj vormis ja sai venelastelt diviisiülema koha. Edasi kuulsime tema teenistuskäigust suhteliselt vähe, hiljem olevat ta oma kommunistlikul teekonnal pidanud kogema vangilaagri õhkkonda kusagil Siberis.

Nüüd on ta Eestis ja elavat punaarmee kindralina pensionärina Nõmmel. Ühenduses juunikuu sündmuste tähistamise Eestis on Tomberg valitud "Väliseestlastega sidemete arendamise komitee" liikmeks. Vaevalt usutav, et ta kunagi saaks loa väliseestlastega isiklikult kokkusaada.

Ja tema kunagine õpilane Tondil on siin vabal maal valitud juunikomisjoni, et selgitada oma- ja pärismaalastele kuidas meie Kodumaa valede ja vägivallaga liideti punase Venemaa külge.

Saatus on õpetaja ja õpilase seadnud vastamisi seisma, nad teenivad oma rahvast erineval viisil. Nende teed on ammu läinud lahku. Uus Messias töötab sihiga tugevamaks teha ahelaid, millega Eesti on seotud Kremli väravate külge, õpilane lõhub neid ahelaid koos teiste vabade eestlastega. Praegu on õpetajal edumaa selles võitluses, kuna tema taga on toores, halastamata Nõukogude Liidu jõud, röövlite ja vägistajate jõud. Õpilane kannab vabaduse ja õiguse lippu. Kolmevärvilist sini-must-valget. Küllap vaba maa peremees ükskord ütleb — kumb kõndis õiget rada!

Viilem Saarsen.

Juunikomisjon laial rindel

Esmaspäeval toimus Esinduse ruumides Juunikomisjoni koosolek, millest võtsid ka osa ka teiste balti rahvaste esindajad. Kohal viibis läti noorsoorganisatsioonide esindaja Via Polis, Herbert Tepfer ja Imant Freiman Läti keskнõukogust, I. J. Anderson ja S. Boriss Läti Rahvusfondist, J. Pajaujis ja J. Lingis Leedu ühingust, prof. Birger Nerman Balti komiteest, A. Pects Rahvusfondist, H. Mark Eesti Komiteest, Arvo Horm Rahvusnõukogust, A. Linkhorst ja A. Pae Esindusest, Kaljo Nõu Eesti üliõpilaskonna poolt, Juunikomisjoni esimees kol. Villem Saarsen ning Esinduse gruppide esindajad H. Laretei, pr. E. Krimm, E. Pettai ja J. Puustusmaa. Koosolekut juhatas H. Laretei. Otsustati juuniaktsiooni teostada kolme balti rahva koostööl, kusjuures tegelikuks organiks jääks Juunikomisjon Esinduse juures. Protesti-koosoleku Kontserthoones 15. juunil avab Balti rahvaste nimel min. H. Laretei, apelli loeb ette läti neiu ja kõnelejatena esinevad kolme rootsi demokraatliku partei esindajad. Lõppsõna ütleb prof. Birger Nerman. Lätlaste vahel tekkis kõneleja suhtes sisepoliitiline arveteõiendus, millest üle saadi kompromisskandidaadi abil. Eestlased esinesid koosolekul täielikus üksmeeles ja koostöös.

■ **Göteborgis sooritasid küpsuseksami kuus eesti noort: Alar Randsalu, Jaan Suurküla, Toomas Thomason, Anne Karu, Mall Koger ja Eha Kornel.**

Palju villast väikese raha eest!

Ostke ülikonna-, mantli- ja kleidiriided kinkepakkideks

otse vabriku laost
NORRKÖPINGS STUVLAGER

Stockholmis, Barnhusgat. 4 ö. g. 1 tr., tel. 20 32 70.

OBS! Pakisaatjaile eri hinnaalandus!

Kriitika

Intelligents ülemklassina

Koos majanduslike elamistingimuste paranemisega on tööliskonna üheks sihiks olnud ka ühiskonna klassivahede kaotamine. Tugev alaväärsusekompleks vajas ülekompenseerimist väljenduses: "Kõik on üheväärilised. Ei ole keegi parem teisest." Kuid samas tööliskonnas arenes teistsugune differentseerumine iseenesest edasi. Ametühingu ametnik, kuigi ülaltsiteeritud lause huultel, otsib ikkagi seltsi omasuguste keskel; nende keskel, kellel on midagi ütelda teiste üle. Ja meistrimehed, kuigi nad elavad ühes töölistega moodsas pilvelõhkujas, ei segune vabal ajal viimastega, vaid suhtlevad kas omasugustega või vähemalt omaväärilistega. Teene — oskusvõime — meriit, see on muutumas mõõdupuuks, mis loob uusi, läbitungimatuid seinu inimeste vahel tuleviku ühiskonnas.

Inglane Michael Young on seda teemat käsitanud raamatus "The Rise of the Meritocracy", missugune nüüd ilmunud rootsikeelses tõlkes pealkirja all "Intelligensen som överklass" Rabén & Sjögreni kirjastusel.

Young on loogiliselt edasi arendanud praeguseid tendentse moodsas ühiskonnas ja näitab, missuguste konsekventsidoni see areng järgmise aastatuhande alguks viib. See on intelligentsus inimese juures, mis talle määrab ta seisukoha ühiskonnas. Nii nagu nüüd võib kiriku kantseleist järele pärida, kunas inimene sündinud ja missugune ta perekonnaseisus, nii võib aastal 2000 helistada IQ-tsentraali ja pärida järele, milline on kodaniku IQ = intelligentsikvoot. Kehalist tööd sel aastal enam ei taheta teha, kuid päris ilma mustatööliseta ei saa siiski läbi. Mustatöölise ülesandeid täidab siis tsiviilne pioneerikorpus, kuhu paigutakse inimesi, kelledel tugevad muskiid, kuid nõrk aju.

Raamat on huvitav ja väärib lugeda juba sellepärast, et ta viib meid probleemide ette, millede olemasolust meie ehk ise teadlikud ei ole.

ET.

■ **Göteborgis laulatati praost Hjalmar Põhl, Lõuna-Rootsi eesti koguduse õpetaja, ja pri. Eha Ots. Laulatustalituse toimetas pruudi isa praost Martin Ots.**

det enda som behövs mot mal
PARADIMAL